

РОЗВИТОК ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ МЕХАНІЗМУ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Світлана Рибальченко¹, Юлія Матвєєва^{1*}, Артем Барикін¹, Едуард Богдан¹

¹кафедра управління імені Олега Балацького, Сумський державний університет, Україна.

*автор-кореспондент: Юлія Матвєєва, y.matvieieva@management.sumdu.edu.ua

У сучасному суспільстві профорієнтаційна діяльність стає все більш актуальною, оскільки швидкі зміни на ринку праці вимагають від людей постійного адаптування та розвитку професійних навичок. Розвиток та вдосконалення інструментарію механізму профорієнтаційної діяльності стає стратегічним завданням, спрямованим на забезпечення ефективної підготовки та орієнтації молоді в сучасних умовах. Стаття присвячена аналізу сучасних тенденцій розвитку профорієнтаційного інструментарію та визначенню шляхів його вдосконалення. Під час дослідження інструментарію механізму профорієнтаційної діяльності виконано бібліометричний аналіз з використанням таких програмних засобів як VOSviewer, Web of Science, Scopus Tools Analysis та Google Trends. Бібліографічний аналіз із проблематики розвитку та вдосконалення інструментарію механізму профорієнтаційної діяльності, здійснений за допомогою БД Scopus®, дозволив визначити високий рівень актуальності напрямку обраного дослідження. У даному дослідженні проведено кластеризацію наукових праць з профорієнтаційної діяльності за допомогою програмного забезпечення VOSviewer. Виявлено сім кластерів досліджень, які відображають сучасні інструменти у профорієнтаційній діяльності. Кожен кластер зосереджений на конкретних аспектах, таких як професійне орієнтування студентів, використання менторства, урахування людського фактору, мотивація кар'єрних рішень, аналіз кар'єрних виборів, розвиток сучасних навичок, інтереси та психологічні особливості. Кластери мають важливі взаємозв'язки та відображають широкий спектр підходів до профорієнтаційної діяльності. Результати дослідження підкреслюють важливість подальшого розвитку та вдосконалення інструментів та стратегій професійного орієнтування студентів та учнів. В статті запропоновано основні елементи профорієнтаційної діяльності, які складаються в комплексний механізм, спрямований на підтримку учнів у виборі найбільш підходящого кар'єрного шляху. В рамках механізму виокремлено найбільш популярні та актуальні (на базі даних Google Trends) інструменти профорієнтаційної діяльності.

Ключові слова: інструментарій профорієнтаційної діяльності, кар'єра, менторство, Web-Quest-технології, проектне навчання, проблемне навчання, case study, headhunting.

DEVELOPMENT AND IMPROVEMENT OF THE MECHANISM OF PROFESSIONAL ORIENTATION ACTIVITIES IN THE CONDITIONS OF MODERN SOCIETY

Svitlana Rybalchenko¹, Yuliia Matvieieva^{1*}, Artem Barykin¹, Eduard Bohdan¹

Oleg Balatskyi Department of Management, Sumy State University, Ukraine

*Corresponding author: Yuliia Matvieieva, y.matvieieva@management.sumdu.edu.ua

In modern society, career guidance activities are becoming more and more relevant, as rapid changes in the labor market require people to constantly adapt and develop professional skills. The development and improvement of the toolkit of the career guidance mechanism becomes a strategic task aimed at ensuring effective training and orientation of young people in modern conditions. The article is devoted to the analysis of modern trends in the development of vocational guidance tools and the determination of ways of its improvement. During the study of the toolkit of the career guidance mechanism, a bibliometric analysis was performed using such software tools as VOSviewer, Web of Science, Scopus Tools Analysis and Google Trends. A bibliographic analysis of the problems of development and improvement of the toolkit of the mechanism of career guidance activity, carried out with the help of the Scopus® database, made it possible to determine the high level of relevance of the selected research direction. In this study, the clustering of scientific papers on career guidance activities was carried out using the VOSviewer software. Seven research clusters have been identified that reflect modern tools in career guidance activities. Each cluster focuses on specific aspects, such as professional orientation of students, use of mentoring, consideration of the human factor, motivation of career decisions, analysis of career choices, development of modern skills, interests and psychological features. Clusters have important interrelationships and reflect a wide range of approaches to career guidance activities. The results of the study emphasize the importance of further development and improvement of tools and strategies for professional guidance of students and pupils. The article proposes the main elements of career guidance activities, which form a complex mechanism aimed at supporting students in choosing the most suitable career path. Within the framework of the mechanism, the most popular and relevant (based on the Google Trends database) career guidance tools are singled out.

Keywords: toolkit of career guidance activities, career, mentoring, Web-Quest technologies, project learning, problem learning, case study, headhunting.

Cite as: Rybalchenko, S., Matvieieva, Yu., Barykin, A., & Bohdan E. (2023). development and improvement of the mechanism of professional orientation activities in the conditions of modern society. *Visnyk of Sumy State University. Economy Series*, 7(4), 7–16. <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2023.4-01>

ВСТУП

У сучасному світі кар'єрні орієнтації стають вирішальним фактором для формування ефективної працездатності національної робочої сили. З урахуванням стрімкого технологічного розвитку та змін у структурі зайнятості, особлива увага приділяється постійному оновленню та вдосконаленню інструментів профорієнтаційної діяльності. У свою чергу державне регулювання є ключовим фактором у забезпеченні ефективної взаємодії між освітнім процесом, потребами ринку праці та індивідуальними кар'єрними виборами. Зміни, що відбуваються в економіці та сфері зайнятості, вимагають постійного вдосконалення механізмів профорієнтації для забезпечення конкурентоспроможності працівників та ефективного використання людського потенціалу.

З урахуванням вищезазначеного, дослідження у галузі розвитку та вдосконалення інструментарію механізму профорієнтаційної діяльності набуває все більшої актуальності. Вони відповідають сучасним викликам у сфері освіти, працевлаштування та соціального розвитку. Ці дослідження спрямовані на вдосконалення системи підготовки кадрів, забезпеченням взаємодії між освітніми установами та ринком праці, а також на розробку інноваційних підходів до підтримки індивідуального кар'єрного розвитку. Аналіз та впровадження новітніх методів у цій сфері має велике значення для підвищення ефективності та конкурентоспроможності суспільства в цілому.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

З метою дослідження та узагальнення існуючих підходів щодо інструментарію механізму профорієнтаційної діяльності було використано абстрактно-логічний і системно-структурний аналіз під час аналізу науково-літературних джерел та пошукову базу даних Scopus.

Аналіз літературних джерел, зокрема БД Scopus із проблематики розвитку та вдосконалення інструментарію механізму профорієнтаційної діяльності показав, що найбільш активно дане питання досліджувалося у 2023 році (рис. 1). Перші праці почали з'являтися у 1968 році. З 2007 по 2009 рік спостерігалась помітна тенденція зростання кількості праць (2007 рік - 24 праці). У 2010 році був виявлений невеликий спад до 29 праць, але з 2011 р. по 2023 р. відбулося стійке зростання кількості досліджень у тематиці. Кількість праць у 2023 році зросла приблизно у 3.83 рази порівняно з 2010 роком.

Бібліографічний аналіз за допомогою БД Scopus був проведений за ключовими словами *career orientation AND methods* (кар'єрне орієнтування та методи). В результаті дослідження було виокремлено 1 044 джерела, які відповідають тематиці.

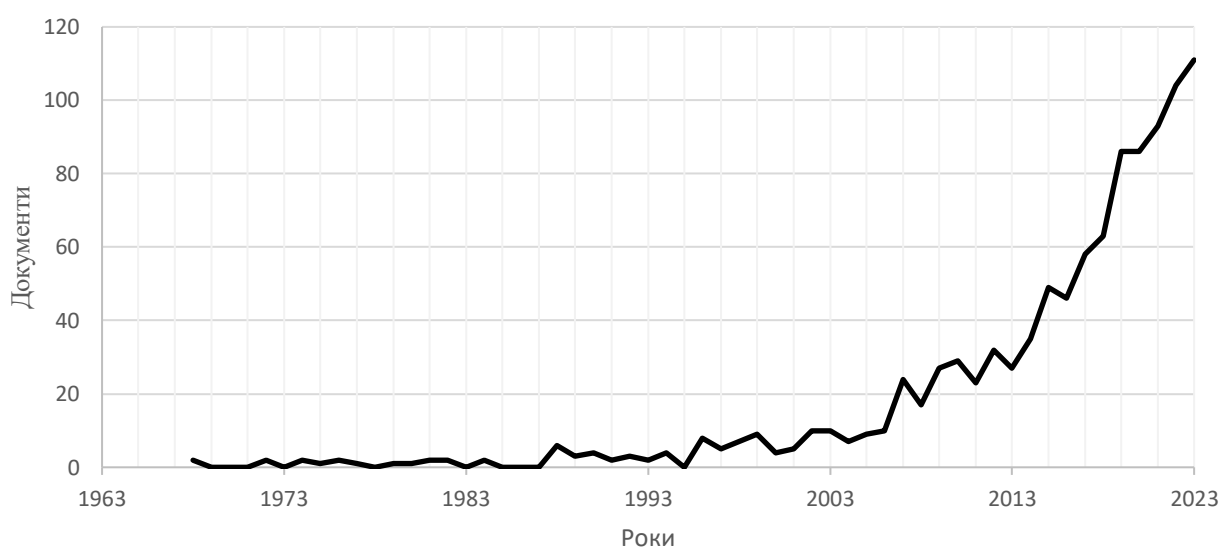

Рис. 1. Динаміка публікацій за 60 років в БД Scopus за фільтрами TITLE-ABS-KEY *career orientation AND methods*

Джерело: побудовано авторами на основі даних Scopus

Дослідження в галузі формування ефективних методів та інструментів кар'єрного орієнтування часто знаходять своє відображення в наукових журналах SA Journal Of Industrial Psychology, SA Journal Of Human Resource Management, Academic Medicine, BMC Medical Education.

До установ, що досліджують проблематику використання сучасних методів у професійному орієнтуванні належать: Університет Південної Африки, Північно-Західний університет (США), Університет Йоганнесбурга, Університет Британської Колумбії (Ванкувер і Келона), Університет Сіднея (Австралія), Університет Монаша (Австралія).

Фінансують дослідження методів та інструментів у професійному орієнтуванні такі установи: Національний науковий фонд, Національні інститути здоров'я, Національний фонд природничих наук Китаю, Національний центр розвитку наук про переклад, Японське товариство сприяння науці, Національний інститут психічного здоров'я, Національний дослідницький фонд Кореї, Європейська комісія, Національний науковий фонд, Національні інститути здоров'я, Національний фонд природничих наук Китаю, Японське товариство сприяння науці, Національний інститут психічного здоров'я, Національний дослідницький фонд Кореї, Європейська комісія.

Аналіз БД Scopus дозволив визначити рівень зацікавленості до теми розвитку методів профорієнтаційної діяльності у розрізі різних галузей (рис. 2). Найвищий відсоток досліджень належить соціальним наукам (29,10%). Ця галузь має найвищий відсоток досліджень, що може вказувати на зростаючий інтерес до вивчення соціальних аспектів профорієнтації та розвитку кар'єри. Сюди можна віднести дослідження щодо впливу суспільства, культури, та економічних чинників на вибір кар'єри. Такі галузі як медицина (16,90%) та психологія (10,90%) важливі для вивчення психологічних та фізичних аспектів профорієнтації та психосоматичних аспектів вибору професії. Для галузей бізнес, менеджмент і бухгалтерський облік (9,70%), економіка, економетрика та фінанси (1,5 %) важливим є дослідження стратегій кар'єрного росту, управління ресурсами та планування кар'єри в бізнес-середовищі. Велика частина досліджень (інші, 10,60%), які не вписуються у конкретні категорії, може включати в себе нові підходи до профорієнтації, а також дослідження, які охоплюють кілька галузей одночасно.

Рис. 2. Аналіз БД Scopus рівня зацікавленості до теми розвитку методів профорієнтаційної діяльності у розрізі різних галузей

Джерело: побудовано авторами на основі даних Scopus

Узагальнюючи, ці відсотки, що вказують на різноманітність і складність теми профорієнтації та розвитку кар'єри, а також на потребу у комплексному підході до вивчення цих питань з різних наукових і практичних напрямів.

Науковий інтерес до тематики дослідження виявляють такі країни як, Сполучені Штати (268 праць), Південна Африка (96 праць), Австралія (60 праць), Німеччина (57 праць), Велика Британія (57 праць), Канада (50 праць), Китай (44 праці), Франція (31 праця), Фінляндія (25 праць). Україна на 26 місці за кількістю наукових публікацій у тематиці, що досліджується.

Згідно БД Scopus® найбільшу кількість праць в контексті професійного орієнтування присвятили науковці: Чін'ямурінді, В.Т., Кутзі, М., Хожат, М., Буддеберг-Фішер, Б., Бреннейс, Ф.Р., Буддеберг, К., Феррейра, Н., Клагофер, Р. Серед вітчизняних авторів визначено таких як, Тавровецька, Н., Попович І., Савчук О., Пілецька Л., Лаппо В., Абрамян, Н., Заграй, Л., Васьків, С., Гончаренко О., Коваленко С., Стихун Н., Король А., Статівка Н., Батюк А.

Авторами роботи [1] обґрунтовується необхідність пошуку нових методів державного стимулювання кар'єрної мотивації в процесі забезпечення зайнятості молоді. Визначено та запропоновано низку заходів для кращого стимулювання зайнятості та підвищення ефективності кар'єрної мотивації. У дослідженні оцінено тенденції розвитку молодіжного ринку праці України, визначено основні причини молодіжного безробіття, проаналізовано ціннісні орієнтації та характеристики сучасної молоді. Науковці визначають такі проблеми, що потребують подальшого дослідження: 1) питання міграційної активності молоді, яка може мати негативний вплив на економічний розвиток країни та посилювати соціально-демографічні ризики національній безпеці; 2) наука про державне управління не приділяє належної уваги ролі державних інституцій у забезпеченні кар'єрної мотивації чи правовому закріпленні заходів, що мотивують до продуктивної праці. Переважну більшість досліджень професійної мотивації та розвитку кар'єри виконано вченими в галузі педагогіки, психології та соціальної економіки. У цих роботах розкривається сутність педагогічної освіти та особливості психологічного впливу на людину, але не визначається роль держави як основного соціального інституту, який має закладати основу розвитку молоді та її заохочення до трудової діяльності.

У роботі [2] автором наводяться аргументи щодо доцільності виділення та розвитку «психології кар'єри» як нового напрямку психології. При цьому автор доводить, що наукова психологія повинна орієнтуватися на реальні практичні проблеми бізнесу, HRM, консультації щодо професійної реалізації з метою допомогти наблизити суспільство до створення системи заходів для формування більш задоволеного, актуалізованого та самореалізованого громадянина.

Науковці у праці [3] досліджують вплив навчального середовища на розвиток кар'єрних компетенцій учнів у Нідерландах. Автори визначили три кар'єрні компетенції: рефлексія кар'єри, формування кар'єри та нетворкінг. Дослідження проводилося серед 3499 учнів та 166 учителів у 34 школах. Результати показали, що навчальні програми, спрямовані на діалог та практичний досвід, найбільше сприяють розвитку професійних компетенцій учнів. Відсутність такого діалогу призводить до обмеження впливу методів та інструментів профорієнтації на набуття учнями професійних навичок.

Науковий інтерес становить інструмент профорієнтаційної діяльності, запропонований у дослідженні [4]. Автор представляє веб-квест, розроблений як доповнення до плану професійної орієнтації бакалавра, з метою надання студентам самопізнання, знань про академічне та професійне середовище та допомоги їм у прийнятті кар'єрного рішення. Також особливості роботи кар'єрних консультантів у дистанційному форматі проаналізовано в дослідженнях [5]. Автори обґрунтовують важливість цифрових технологій у процесі розвитку кар'єрної орієнтації.

Корисними інструментами профорієнтаційної діяльності також можуть бути методи творчого письма у поєднанні з проблемним та проєктним навчанням на базі підтримки сучасних технологій. Такі методи досліджені авторами [6].

Наукові дослідження вказують на необхідність пошуку нових методів стимулювання кар'єрної мотивації серед молоді та підвищення їх зайнятості. Наразі існуючі дослідження виявили певні проблеми, що потребують подальшого дослідження. Серед них варто

відзначити питання міграційної активності молоді, роль державних інституцій у забезпеченні кар'єрної мотивації та правового закріплення заходів, що мотивують до праці. Деякі з досліджень зосереджені на розвитку нових підходів до професійної орієнтації, використанні цифрових технологій у процесах розвитку кар'єри та реалізації професійного потенціалу.

Результати наявних досліджень можуть бути використані під час розвитку та вдосконалення інструментарію механізму профорієнтаційної діяльності в умовах сучасного суспільства з метою підвищення конкурентоспроможності молоді на ринку праці.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

З метою виявлення сучасних інструментів у профорієнтаційній діяльності здійснено кластеризацію наукових праць з тематики на базі використання програмного забезпечення VOSviewer.

Застосування програмного забезпечення дозволило виокремити сім кластерів досліджень у контексті виявлення сучасних інструментів у профорієнтаційній діяльності (рис. 3).

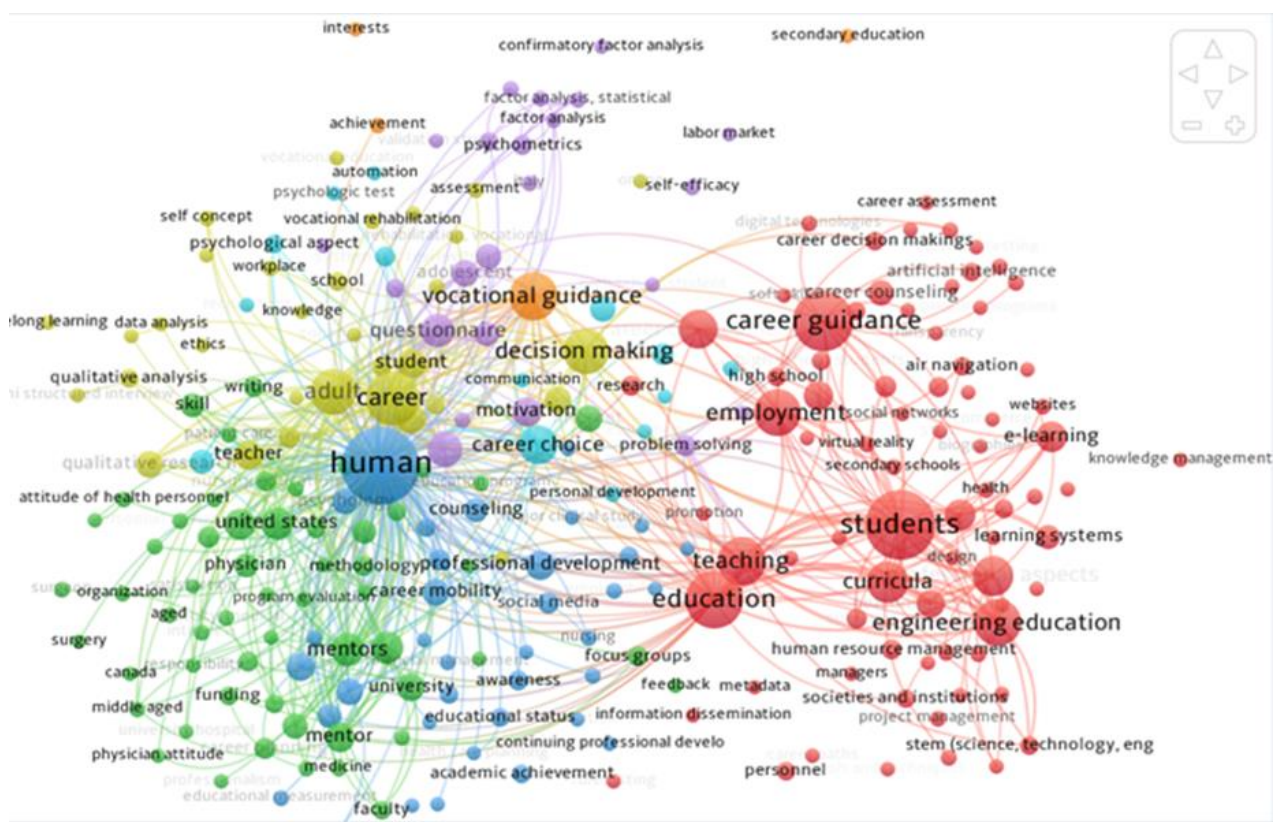

Рис. 3. Кластеризація наукових праць з дослідження сучасних інструментів у профорієнтаційній діяльності

Джерело: побудовано авторами на основі даних Scopus з використанням програмного забезпечення VOSviewer

У червоному кластері (перший кластер) визначено особливості професійного орієнтування та навчання серед студентів. Зокрема в дослідженнях досить часто згадуються технології навчання такі як, Digital технології, e-learning, online-навчання.

Зелений кластер (другий кластер) пов'язаний з використанням такого інструменту як, менторство. Метод досліджується на базі вивчення кращих практик його реалізації в США, Канаді.

Дослідження з питань урахування людського фактору належать до третього кластеру (синій кластер). Більше всього зав'язків у цьому кластері знайдено за поняттям «люди» (усього 88 зв'язків). Кластер визначає спрямованість досліджень на питання професійного розвитку, кар'єрної мобільності, практикоорієнтованих та психологічних підходів у навчанні.

У четвертому кластері (жовтому) сформовано ключові поняття, які стосуються аспектів кар'єри, мотивації до професійної орієнтації серед студентів та школярів.

П'ятий кластер (бузковий) відображає орієнтацію наукових публікацій на дослідження мотивації кар'єрних рішень, психології людини, урахування гендерного фактору. Зазначаються такі види аналізу як, статистичний, факторний та методи психометрики і опитування.

Кар'єрні рішення визначені в рамках окремого кластеру (шостий кластер, блакитний). В площині цього кластеру знаходяться питання, присвячені кар'єрній освіті, розвитку сучасних навиків та системи оцінювання особистості. Кластер має взаємозв'язки з синім (третій кластер), жовтим (четвертий кластер), червоним (перший кластер), зеленим (другий кластер) та помаранчевим (сьомим) кластерами. Останній (помаранчевий, сьомий кластер) включає вакансія-орієнтовні дослідження. До кластеру увійшли поняття щодо вторинної освіти, визначення інтересів, дослідження психологічних особливостей особистості.

Дослідження в кожному з цих напрямків вказують на важливість подальшого дослідження та формування більш ефективних інструментів і стратегій професійного орієнтування студентів та учнів вищої школи.

Під час аналізу науково-літературних джерел та даних БД Scopus були визначені такі інструменти профорієнтаційної діяльності: менторінг, Web-Quest-технології, проєктне навчання, проблемне навчання, case study. Популярність зазначених методів досліджено за допомогою програмного забезпечення Google trends.

Рис. 4. Рівень громадської зацікавленості до різних методів навчання, що використовуються у профорієнтаційній діяльності за 2019 – 2023 рр.

Джерело: побудовано авторами на базі використання програмного забезпечення Google trends.

Рисунок 4 репрезентує популярність методів навчання у світовій практиці за останні 5 років. За досліджуваний період найвищий рівень інтересу серед громадськості отримали такі методи як, менторінг (72 %) та case study (67 %).

Таблиця 1 відображає топ-10 країн за рівнем зацікавленості до методів: менторінг, Web-Quest, проєктне навчання, case study. В Україні найбільш популярними є методи: case study, менторінг та проєктне навчання.

Mentoring (наставництво) - це процес, у якому більш досвідченіша особа діє як наставник, щоб забезпечити різноманітні функції, які підтримують, спрямовують, захищають, викривають і консультують молодих людей для ефективного виконання роботи. Наставництво є цінним ресурсом для навчання та подолання великих організаційних змін. Це приносить цінність усім, хто бере участь у цих відносинах, тобто підлеглим, наставникам та організації [9].

У даному дослідженні розглядається вплив функції наставництва на розвиток профорієнтаційної діяльності. Менторство в контексті профорієнтаційної діяльності може

бути використаним таким чином: більш досвідчені студенти надають підтримку та поради молодшим колегам та учням. Це може сприяти кращому профорієнтаційному супроводу.

Ментор може бути радником у важливих життєвих рішеннях, пов'язаних із вибором освіти, професії, а також надавати підтримку в подоланні труднощів та перешкод. Шляхом співпраці з ментором, учні можуть розвивати ключові навички та компетенції, які потрібні для успішної кар'єри, такі як комунікація, лідерство, самоменеджмент тощо. Ментор може надати підтримку та допомогу в учневі в підготовці до вступу в обрану професійну сферу, включаючи підготовку до співбесід, складання резюме, а також навчання професійним навичкам.

Менторство у профорієнтаційній діяльності може допомогти молодим людям зробити більш осмислений вибір щодо своєї кар'єри, а також надати підтримку і впевненість у їхніх можливостях.

Таблиця 1. Країни з найвищим рівнем громадської зацікавленості до різних методів навчання

Mentoring		Case study		Project training		Web-Quest	
Країна	%	Країна	%	Країна	%	Країна	%
Коста-Рика	100	Зімбабве	70	Бангладеш	41	Франція	16
Австрія	82	Пакистан	66	Ефіопія	30	Бразилія	11
Чехія	77	Індія	63	Саудівська Аравія	23	Японія	11
Індонезія	76	Єгипет	63	Уганда	22	Іспанія	9
Німеччина	75	Швеція	61	Нігерія	21	Мексика	8
Польща	70	Ізраїль	58	Нідерланди	21	Аргентина	8
Швейцарія	69	Іран	57	Бельгія	21	Колумбія	7
Бразилія	69	Норвегія	55	Непал	19	Італія	7
Колумбія	66	Данія	55	Кенія	18	Туреччина	7
Мексика	66	Шрі-Ланка	53	Малайзія	18	США	4

Джерело: побудовано авторами на базі використання програмного забезпечення Google trends.

Case study може бути дуже корисним інструментом у профорієнтації, оскільки він надає можливість практично застосовувати теоретичні знання до реальних ситуацій з життя. Ось кілька методів використання та застосування Case study у профорієнтаційній діяльності:

- 1) Вивчення кар'єрних шляхів. Створення Case study на основі кар'єрних історій успішних людей дозволяє учням дізнатися про різноманітні професії та шляхи кар'єрного розвитку. Це може включати описи з досвіду роботи, викликів та досягнень, пов'язаних з кар'єрними шляхами.
- 2) Вирішення проблемних ситуацій. Створення сценаріїв проблемних ситуацій, які можуть виникнути в реальному кар'єрному житті фахівця, допомагає учням розвивати аналітичні навички вирішення проблем. Вони можуть розглядати такі ситуації з точки зору професійної діяльності та прийняття кар'єрних рішень. Ділова гра може містити комплекс проблем, які може вирішувати той чи інший фахівець. Таким чином можна ознайомити з основними скілами, функціями та задачами фахівця. Створення Case study, що відображають реальні ситуації роботи у певних професіях або сферах діяльності, дозволяє учням отримати уявлення про те, як працювати у конкретній області та що вони можуть очікувати. Розв'язання Case study сприяє розвитку аналітичного та критичного мислення учнів. Вони повинні аналізувати інформацію, робити висновки та розробляти стратегії для вирішення проблем.
- 3) Підготовка до інтерв'ю та співбесід: Case study може бути використаний для підготовки учнів до інтерв'ю та співбесід на роботу. Шляхом розгляду ситуацій, які можуть виникнути під час співбесіди, учні можуть навчитися адекватно реагувати та демонструвати свої навички і кваліфікації.

Основною метою використання Case study у профорієнтаційній діяльності є забезпечення учням можливості отримати практичний досвід та розвинути необхідні навички для успішної кар'єри у вибраній сфері діяльності.

Web-Quest - це інтерактивний метод навчання, який використовує Інтернет для пошуку, аналізу та інтерпретації інформації з метою вирішення завдань або проблем. У

профорієнтаційній діяльності Web-Quest може бути використаний для надання учням можливості дослідження різних аспектів професій та кар'єрних шляхів.

У профорієнтаційній діяльності можна використовувати такі аспекти Web-Quest-технологій: 1) Дослідження професій. Створення завдань, які вимагають від учнів дослідження різних професій, відкритих вакансій на офіційних сайтах з працевлаштування та галузей діяльності. Учні можуть досліджувати вимоги щодо освіти та навичок для конкретних професій, переваги та недоліки різних кар'єрних шляхів. 2) Вивчення ринку праці. Учні можуть досліджувати ринок праці в різних сферах, регіонах, країнах. Вони можуть аналізувати дані щодо зайнятості, середніх заробітних плат, прогнозування попиту на працю в різних галузях тощо. 3) Аналіз навчальних програм. Учні можуть досліджувати навчальні програми різних університетів та коледжів для визначення того, які курси або спеціальності найбільш відповідають їхнім інтересам та кар'єрним цілям. 4) Дослідження трудових ресурсів. Учні можуть досліджувати різні інструменти та ресурси для пошуку роботи, такі як сайти з працевлаштуванням, професійні мережі, рекрутингові агентства тощо. 5) Розробка кар'єрних планів/ Шляхом розробки завдань, які вимагають від учнів створення кар'єрних планів, Web-Quest може допомогти їм визначити кар'єрні цілі та шляхи їх досягнення.

Web-Quest може бути цінним інструментом у профорієнтаційній діяльності, оскільки він сприяє активному навчанню, сприяє розвитку аналітичних навичок та навичок пошуку інформації, а також допомагає учням зрозуміти реальні аспекти різних професій та кар'єрних шляхів. Project training (проектне навчання) може бути використане в профорієнтаційній діяльності для надання учням практичного досвіду та підвищення їхніх знань і навичок у сфері професійного розвитку. До способів використання проектного навчання у профорієнтації можна віднести такі: 1) Створення професійних проектів. Учні можуть брати участь у створенні професійно орієнтованих проектів, які дозволяють їм досліджувати конкретні галузі чи професії. Наприклад, вони можуть розробляти бізнес-плани для власних стартапів або проекти з розвитку нових продуктів чи послуг. 2) Рольові ігри та симуляції. Проведення рольових ігор або бізнес-симуляцій, де учні виконують ролі працівників різних галузей або професій, дозволяє їм отримати уявлення про те, як працює та функціонує певна сфера діяльності. 3) Практичні вправи і завдання: Використання практичних завдань та вправ, які дозволяють учням отримати практичний досвід у виконанні конкретних завдань або проектів, пов'язаних із професійним розвитком. 4) Організація конкурсів і виставок. Проведення конкурсів професійних проектів або виставок робіт дозволяє учням продемонструвати свої навички та досягнення у вибраній сфері діяльності. 5) В рамках проектної діяльності учні можуть бути долучені до наукових та розважальних гуртків, запрошені до спільного дослідження з подальшим виданням збірників наукових тез доповідей та статей в журналах. Такі заходи адаптують до студентського життя.

Проектне навчання допомагає учням розвивати критичне мислення, співпрацю та комунікаційні навички, а також надає можливість застосувати теоретичні знання на практиці. У контексті профорієнтації, воно допомагає учням зрозуміти реальні аспекти та вимоги різних професій та галузей діяльності.

Рисунок 5 репрезентує основні елементи механізму профорієнтаційної діяльності, а саме мета, предмет, об'єкти, суб'єкти, методи, принципи та інструменти. До суб'єктів профорієнтаційної діяльності відносять державні установи Роль державного управління в профорієнтаційній діяльності є критичною для забезпечення ефективності та доступності професійної орієнтації для учнів та молоді. Державне управління в профорієнтаційній діяльності виступає як координатор та фасилітатор, який сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку та забезпечення якісних профорієнтаційних послуг для учнів та молоді. Профорієнтаційні групи є важливим суб'єктом механізму профорієнтації, оскільки вони забезпечують безпосередню підтримку та консультації учням або студентам у процесі вибору професійного шляху та кар'єри. Вчителі можуть сприяти розвитку професійних зв'язків між учнями та профорганізаціями. Вони можуть організовувати зустрічі з представниками різних професійних груп, фахівців, які можуть ділитися своїм досвідом та порадами з учнями.

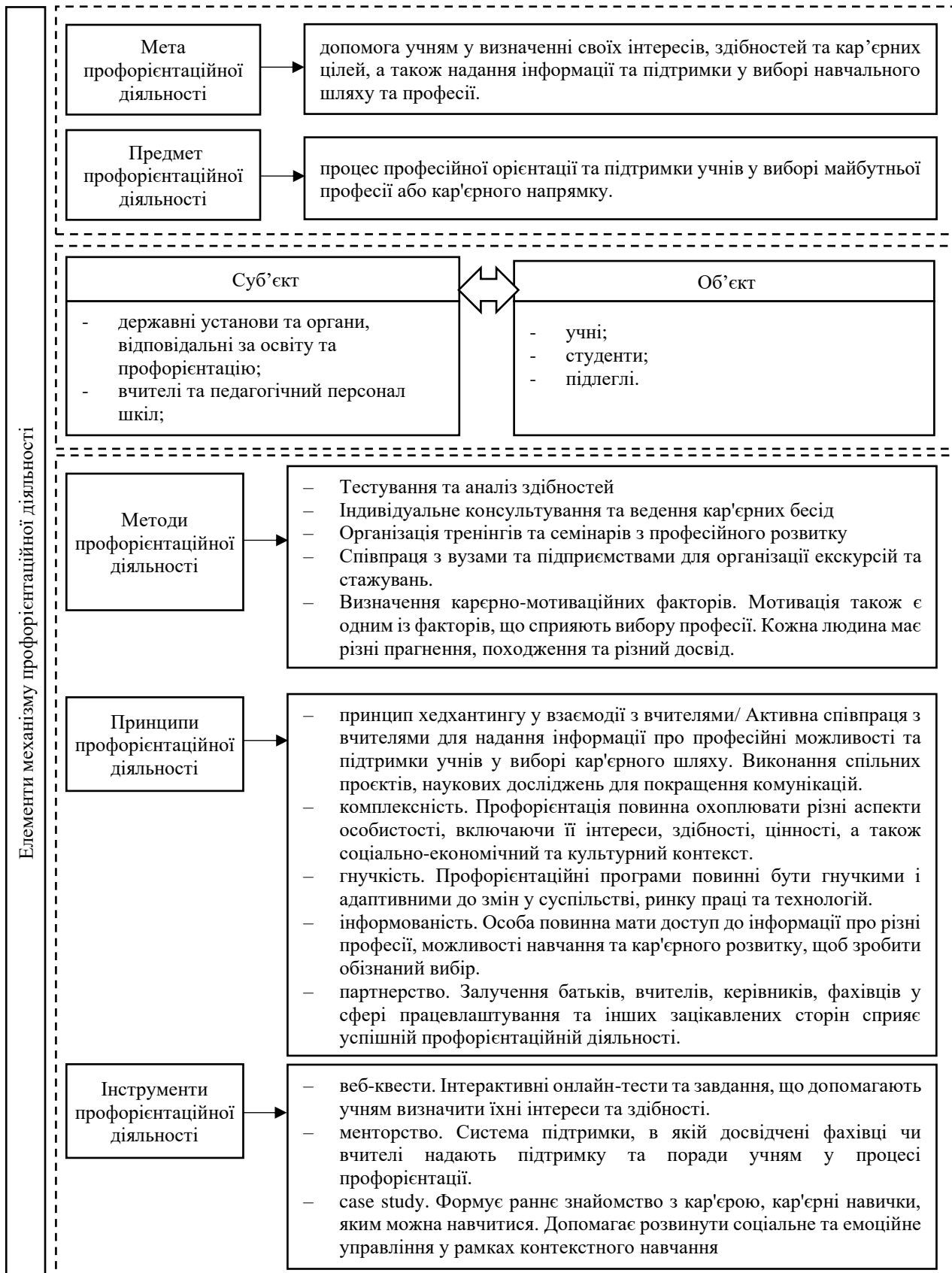

Рис. 5 Схема механізму профорієнтаційної діяльності в умовах сучасного суспільства
Джерело: побудовано авторами

Ці елементи складаються в комплексний механізм, спрямований на підтримку учнів у виборі найбільш відповідного кар'єрного шляху.

ВИСНОВКИ

Проблеми комплексного та системного підходів до профорієнтаційної діяльності належать до актуальних питань сьогодення. Більшість наукових досліджень в контексті реалізації профорієнтаційної роботи сконцентровано на кар'єрне орієнтування на базі тестових форм взаємодії з викладачем ВНЗ. У свою чергу серед першочергових завдань стоїть проблема формування інструментарію механізму профорієнтаційної діяльності в сучасних умовах країни. Так, в умовах сьогодення виникає необхідність застосування перевернутих класів, веб-квестів та активної взаємодії з вчителями шкіл на базі використання принципів хедхантингу в процесі проведення профорієнтаційних заходів. При цьому на особливу увагу заслуговують методи державного стимулювання кар'єрної мотивації в процесі забезпечення зайнятості молоді. У свою чергу одним із завдань профорієнтаційних груп є визначення кар'єрно-мотиваційних факторів у молоді з метою більш ефективної співпраці. У статті розглянуто сучасні тенденції розвитку та вдосконалення інструментарію профорієнтаційної діяльності в умовах сучасного суспільства. Використання програмного забезпечення VOSviewer дозволило провести бібліометричний аналіз та класифікацію наукових праць, виявивши сім кластерів досліджень, які охоплюють різні аспекти профорієнтаційної діяльності. Результати підкреслюють важливість подальшого розвитку і вдосконалення інструментів та стратегій професійного орієнтування студентів та учнів. Пропонуються ключові елементи профорієнтаційної діяльності, спрямовані на підтримку учнів у виборі кар'єрного шляху, а також найбільш актуальні інструменти, що використовуються у цій сфері. Дослідження має важливе значення для розвитку ефективних стратегій профорієнтації та підготовки молоді до викликів сучасного ринку праці.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Stativka N., & Batiuk A. (2021). Career Motivation in the Process of State Regulation of Youth Employment. *Central European Public Administration Review*, 19(2), 131–151. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4039806
2. Olexandr, K. (2019). Perspectives completing «psychology of carrier» as branch of psychology. *Social and Legal Studies*, 2(1), 10–14. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2602/1/2019-1-03.pdf>
3. Kuijpers, M., Meijers, F. & Gundy, C. (2011) The relationship between learning environment and career competencies of students in vocational education. *Journal of Vocational Behavior*, 78(1) 21–30. https://www.academia.edu/78669704/The_relationship_between_learning_environment_and_career_competencies_of_students_in_vocational_education
4. Gómez, A.H. (2009). A WebQuest for Vocational guidance in High Schools | Una WebQuest para la Orientación Vocacional y Profesional en Bachillerato. *Comunicar*, 16(32), 215–221. <https://www.revistacomunicar.com/index.php?contenido=detalles&numero=32&articulo=32-2009-25>
5. Noël, D., & Legrand, S. (2023). The effects of distance coaching methods on career development advisors' practices | L'impact des modalités à distance sur les pratiques des conseillers et conseillères en évolution professionnelle. *Orientation Scolaire et Professionnelle*, 52(4), 763–782. <https://journals.openedition.org/osp/18333>
6. Meng, Q. (2023) Research on the Subject Teaching Construction and Countermeasures of Creative Writing based on Employment Orientation. *Educational Administration: Theory and Practice*, 29(3), 300–317. <https://kuey.net/menuscript/index.php/kuey/article/view/750>
7. Google trends. <https://trends.google.com.ua/trends/explore?date=today%205-y&q=mentoring,web%20quest,project%20training,case%20studies&hl=uk>
8. Baugh, G., & Sullivan, S. (2005). Mentoring and career development. *Career Development International*, 10 (6/7), 425-428. https://www.researchgate.net/publication/235321746_Mentoring_and_career_development
9. Jyoti, J., & Sharma, P. (2015). Impact of Mentoring Functions on Career Development: Moderating Role of Mentoring Culture and Mentoring Structure. *Global Business Review* 16(4):700-718. https://www.researchgate.net/publication/274688059_Impact_of_Mentoring_Functions_on_Career_Development_Moderating_Role_of_Mentoring_Culture_and_Mentoring_Structure